

Chrońmy staw Dąbie (ostrzeżenie przed Plaza Centers!)

Chrońmy staw Dąbie (ostrzeżenie przed Plaza Centers!)

Mamy ostatnio w Polsce do czynienia z plagą budowy wielkich centrów handlowych. Inwestycje takie niejednokrotnie lokalizuje się na terenach cennych przyrodniczo, będących ostatnimi oazami dzikiej przyrody w miastach. Czasami na zagładę przeznaczają się tereny planowane uprzednio do ochrony prawnej na podstawie ustawy o ochronie przyrody. Takim terenem jest w Krakowie Staw Dąbski.

Staw ten jest terenem szczególnie cennym przyrodniczo. Był planowany do objęcia ochroną jako pierwszy w woj. Krakowskim użytek ekologiczny. Staw Dąbski (2,6 ha) jest częścią wyrobiska powstałego po eksploatacji gliny dla czynnej w okresie międzywojennym cegielni. Po zaprzestaniu produkcji wypełnione wodą wyrobisko zasiedliła spontanicznie roślinność wodna i błotna, zaś na jego zboczach wyrosły drzewa i krzewy związane ze środowiskiem łągowym. Dominującym gatunkiem na powierzchni lustra wody jest grąźel żółty (roślina objęta ścisłą ochroną gatunkową i występująca na terenie Krakowa oraz w jego okolicach jedynie w dwóch miejscach). W sąsiedztwie brzegów towarzyszyły mu rdest ziemnowodny w formie pływającej oraz włosiecnik krążkowaty. Na brzegach występuje rzęsa wodna i rzęsa trójrowkowa. Roślinność zanurzoną reprezentuje rogatek sztywny. W pobliżu brzegów widoczne są płyty pałki wąskolistnej. Przy brzegu spotkać można takie rośliny jak: jaskier jadowity, żabieniec, babka wodna, jeżogłówka pojedyncza, uczep amerykański. Na zboczach w wielu miejscach rosną krzewy i drzewa. W jednym miejscu wspina się na nie wyżpin jagodowy (pnącze z rodziny goździkowatych, charakterystyczne dla siedlisk wilgotnych i brzegów rzek. Ciekawostką jest to, że jego owocem jest jagoda, co jest rzadkością w tej rodzinie). Pozbawiona drzew i krzewów jest tylko obniżona część brzegu wykorzystywana dla celów rekreacyjnych. W otoczeniu stawu panują trzcinnik piaskowy i przymiotno białe, licznie występuje nostrzyk żółty, wrotycz pospolity, śmiełek darniowy. Wzdłuż ogrodzenia wykształciło się zbiorowisko wysokich bylin: wrotycza pospolitego i bylicy pospolitej oraz zbiorowisko łąkowe rajgrasu. Flora zbiornika i jego otoczenia liczy ponad 170 gatunków roślin naczyniowych, w tym grąźel żółty - roślina objęta ochroną gatunkową oraz rzadkie rośliny wodne i błotne. Stwierdzono występowanie raka błotnego, licznych ślimaków wodnych, skójki zaostrej, objętej ochroną szczeżui wielkiej. W zbiorniku występuje 9 gatunków ryb, w tym chroniona różanka. Różanka ze względu na niezwykle skomplikowaną i interesującą biologię rozrodu stanowi wyjątek wśród ryb europejskich. Występuje tylko w tych zbiornikach wodnych, w których żyją skójki i szczeżuje - w jamach skrzelowych tych mały różanka składa bowiem jaja i tam w okresie początkowym życia przebywają larwy. Staw jest miejscem rozrodu żaby trawnej i żaby zielonej, występuje tu także zaskroniec. Nad stawem licznie pojawiają się ptaki wodne i błotne. Staw jest miejscem odpoczynku dla wędrownych kaczek (krzyżowki, czernicy, głowienki) oraz ptaków siewkowatych (brodziec leśny, sieweczka rzeczna). Pojawiają się także ptaki rzadsze jak rybitwa zwyczajna czy przebywający tu regularnie każdej jesieni zimorodek. Wokół stawu zauważyć można także kopciuszka, kwiczoła, kosa, pierwiosnka, bogatkę, srokę, szpaka, ziębę, łożówkę, cierniówkę.

Teren stawu jest ważnym żerowiskiem dla wielu nietoperzy m.in. borowca wielkiego.

Staw Dąbski jest tworem sztucznym o zaawansowanym stopniu naturalizacji. Masowe występowanie

roślin, zapewnia dużą zawartość tlenu w wodzie oraz siedliska dla urozmaiconej fauny stawowej. Wysoka różnorodność roślin i zwierząt świadczy o dobrej kondycji biologicznej. Potwierdza ją również brak zakwitów wody i śniętych ryb oraz występowanie dużych małży. Woda odpowiada I klasie czystości (nie bez znaczenia jest tu zapewne rola małży w oczyszczaniu wody) i, jak stwierdza Wojewódzka Stacja Sanitarno-epidemiologiczna, może, być wykorzystana do organizowania miejsc rekreacji wodnej. Dlatego też staw służy jako kąpielisko oraz jest wykorzystywany przez wędkarzy. Do tej pory takie wykorzystywanie stawu nie wpływało w znaczącym stopniu na jego przyrodę. Staw Dąbski jest także idealnym miejscem do prowadzenia edukacji ekologicznej.

Wysokie walory przyrodnicze Stawu Dąbskiego oraz niedostateczna ilość czystych zbiorników wodnych na terenie Krakowa kwalifikują teren do objęcia go ochroną w formie użytku ekologicznego. Duże zainteresowanie utworzeniem użytku ekologicznego i kąpieliska wykazała poprzednia rada dzielnicy. Radni skontaktowali się m. in. z Ministerstwem Środowiska, aby skonsultować możliwość połączenia funkcji kąpieliska z utworzeniem użytku ekologicznego i otrzymali pozytywną odpowiedź, że jest możliwość połączenia tych dwóch funkcji. Towarzystwo Rozwoju Ziemi Górskich opracowało 2-tomową dokumentację dotyczącą „Użytku ekologicznego „Staw Dąbski” oraz „Projektu technicznego kąpieliska Staw Dąbski”. Teren stawu proponowany jest do ochrony w części zachodniej, ponieważ ta część zbiornika jest poddana najmniejszej presji człowieka, układ dna sprzyja powstawaniu łąnów roślinności wynurzonej stanowiącej dogodnie siedlisko dla ptaków, występują tam małże oraz rzadsze gatunki roślin wodnych (jeżogłówka) i ptaków (zimorodek). Chroniony grąźel żółty zajmuje tam największe powierzchnie. Ta część stawu jest rzadziej eksploatowana przez wędkarzy, ponieważ duża powierzchnia grązela uniemożliwia wyciągnięcie ryby. Teren ten stanowiłby więc obszar populacji źródłowej dla całej powierzchni zbiornika. Proponuje się wybudowanie tutaj platform umożliwiających odpoczynek ptakom wodno-błotnym.

Druga część terenu. służyłaby w większym stopniu celom rekreacyjnym. Planuje się tutaj stworzenie dwóch miejsc do palenia ognisk i grillów, wykorzystanie istniejącej „górkę” z odpadów ziemnych jako górkę saneczkowej (ze zjazdem w kierunku przeciwnym do stawu), założenie parkingu przy wjeździe od Al. Pokoju, instalacja kontenerowego szaletu. (ustawianego w okresie kąpielowym), ustawienie trzech tablic o użytku ekologicznym. W celu przyspieszenia renaturyzacji obiektu wskazane jest przeprowadzenie introdukcji szczeżui wielkiej oraz innych małży, płazów: traszki zwyczajnej i grzebieniastej, ropuchy szarej i zielonej, kumaka nizinnego. Cel introdukcji, poza stworzeniem dodatkowego, nowego stanowiska dla gatunków zanikających w skali kraju, byłby również dydaktyczny, gdyż umożliwiłby nauczycielom zaprezentowanie tych ciekawych gatunków bez konieczności robienia dalekich i kosztownych wycieczek. Realizacja tej koncepcji pozwoliłaby ochronić cenną przyrodę stawu, a jednocześnie byłaby wzorem do naśladowania przez inne dzielnice i inne gminy. Koncepcja uzyskała akceptację wojewódzkiego konserwatora przyrody i wszystko wskazywało na to, że powstanie tu pierwszy w woj. krakowskim użytek ekologiczny.

Nagle, w bardzo niejasnych okolicznościach, gmina Kraków przekazała należący do niej teren w ręce prywatne. **Pierwszą rzeczą, którą zrobiła właścicielka działki było pismo do Urzędu Miasta Krakowa o zgodę na zasypanie stawu.** Zgody, na szczęście nie otrzymała. Niestety, ostatnio prezydent miasta Krakowa wydał decyzję o ustaleniu warunków zabudowy i zagospodarowania terenu dla budowy centrum handlowo rozrywkowego. Holendersko-izraelska firma **Plaza Center** zamierza w bezpośrednim otoczeniu stawu wybudować centrum o powierzchni ponad 40 000 m², w tym 150 sklepów, supermarket (4200 m²), dom towarowy (3500 m²), kino z 11 salami projekcyjnymi, salon gier wideo, kręgielnię, salę bilardową, kawiarnię, bary, restauracje (m.in. Mc Donalds). Planowany jest parking na 1500 samochodów. Aby zrealizować swoje zamierzenie firma chce zasypać 22% powierzchni stawu (w tym część najcenniejszą przyrodniczo - miejsce największego skupienia grązela żółtego oraz miejsca godowania płazów) oraz poprowadzić drogę

dojazdową przez teren stawu. Koncepcję tę zaakceptował dyrektor wydziału ochrony środowiska Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego! (od decyzji złożyły odwołanie do ministra środowiska Towarzystwo Na Rzecz Ochrony Przyrody i Polski Klub Ekologiczny Okręg Małopolska).

Przeciwko budowie centrum zgodnie protestują organizacje ekologiczne, mieszkańcy dzielnicy (powstał Komitet Obrony Stawu Dąbskiego, który zebrał 800 podpisów mieszkańców protestujących przeciwko inwestycji), Komitet Obywatelski, okoliczni kupcy. Przeciwko inwestycji jest też część radnych dzielnicy (niestety w radzie dzielnicy są także zwolennicy inwestycji, którzy jednym głosem przegłosowali poparcie dla budowy). Pierwszą rundę starcia wygrali jednak ekolodzy, którzy doprowadzili do uchylecia decyzji o ustaleniu warunków zabudowy i zagospodarowania terenu dla inwestycji oraz do uchylecia decyzji Wojewody Małopolskiego o uzgodnieniu inwestycji. Niestety, ponownej decyzji o ustaleniu warunków WZiZT nie udało się uchylić przed samorządowym kolegium odwoławczym, w związku z czym Towarzystwo na Rzecz Ochrony Przyrody zaskarżyło decyzję do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Niezależnie od działań prawnych potrzebne są również naciski na urzędy wydające decyzje oraz na inwestora. Wiemy, że firma Plaza Center planuje podobne inwestycje w innych miastach Polski. Ostrzegamy, że firma ta jest wyjątkowo antyekologiczna i nieuczciwa. Przestrzegamy przed tzw. konsultacjami firmy z organizacjami ekologicznymi, a zwłaszcza przed podpisywaniem jakichkolwiek notatek ze spotkań (próbują je potem przedstawić w urzędach jako uzgodnienia projektów z organizacjami ekologicznymi!).

Prosimy o pomoc w postaci kierowania pism protestacyjnych do siedziby firmy (najlepiej do firmy macierzystej w Amsterdamie):

Plaza Centers (Europe) B.V.
Parnassustoren, Locatellikade 1
1076 AZ Amsterdam

Kraków Plaza sp. zoo
ul. Wenecja 3/6, 31-117 Kraków
fax 413 74 88

P.S. Z ostatniej chwili:

Rada Dzielnicy II podjęła uchwałę popierającą propozycje organizacji ekologicznych zrzeszonych w Krakowskiej Koalicji Obrony Zieleni i Krajobrazu dotyczące utworzenia na terenie Krakowa siedmiu obszarów chronionych (użytków ekologicznych) m.in. w dolinie rzeki Prądnik i na obszarze stawu Dąbskiego: Rada dzielnicy wnioskuje o zmianę przeznaczenia terenu stawu w planie zagospodarowania przestrzennego miasta z „usług komercyjnych” na „tereny zielone i rekreacyjne” oraz wnioskuje o uznanie stawu Dąbskiego za użytek ekologiczny. Liczymy na poparcie czytelników „Dzikiego Życia”.

Mariusz Waszkiewicz

Towarzystwo na Rzecz Ochrony Przyrody
ul. Kasztelańska 45, 30-116 Kraków
tel.: 427 22 52 (środa 16.30-17.30)